

Új hungarikák az OSZK-ban

„Mi a magyar most ...” – magyar könyvek Moszkvában

A rendszerváltás utáni években az orosz könyvpiacra csak elvétve jelentek meg magyar szerzők művei. Magyar nevekkal inkább az irodalmi folyóiratok hasábjain találkozhattunk, ahol a magyar szerzők egy-egy elbeszélését vagy novelláját közölték. A magyar irodalom iránti érdeklődés 2000 óta élénkült fel, amikor a „*Knižnoe obozrenie*” c. az új könyvekről és a szerzőkről tájékoztató folyóirat terjedelmes interjút közölt *Rigó Bélával*, akinek akkor jelent meg a „*Znaki zodiaka*„ (Csillagjegyek) c. verseskötete. *Esterházy Péter* az „*Inostrannaâ literatura*” (Idegen nyelvű irodalom) c. lapnak volt a vendége. A folyóirat részleteket is közölt Esterházy oroszra fordított két könyvéből, a 2000-ben moszkvai kiadásban megjelent a „*Zapiski sinego čulka*” (Egy kékharisnya feljegyzései) és a 2002-ben szentpétervári kiadásban közreadott „*Proizvodstvennyj roman*” (Termelési regény) c. regényből.

A magyar könyvek a tavaly decemberben rendezett hatodik moszkvai Non/Fiction nemzetközi könyvvásáron is sikerrel mutatkoztak be. A könyvfesztiválon – melynek Magyarország kiemelt vendége volt – a magyar nap alkalmából 15 magyar szerző könyvét vonultatták fel, *Esterházy Péter*, *Parti Nagy Lajos*, *Szilágyi Ákos* és *Kukorelly Endre* pedig könyvbemutatóval egybekötött irodalmi szemináriumot is tartott.

Az orosz olvasókhöz egyébként nemcsak a kortárs magyar írók könyvei jutottak el, hanem a magyar klasszikusok közül *Örkény*, *Karinthy*, *Kosztolányi*, *Krúdy* vagy az oroszok kedvenc írója, *Jókai* művei is.

Kiss Ilona, a moszkvai Magyar Kulturális, Tudományos és Tájékoztatói Központ igazgatója egy itt-

hon adott interjújában arról beszélt, hogy az orosz könyvkiadók között komoly versengés folyt a magyar irodalom kiadásáért. Például a *Novoe Literaturnoe Obozrenie* (Új Irodalmi Szemle) c. könyvkiadó, amely Esterházy Péter *Harmonia Caelestis* c. művének kiadásán dolgozott, különösen fájlalta, hogy a *Bibliotheca Hungarica* c. sorozat kötetei nem náluk jelennek meg.

A *Bibliotheca Hungarica* indítását azért tartom nagyon fontosnak, mert a valamikori, – a 70-es évek közepétől a 80 évek közepéig tartó időszakban megjelent – *Biblioteka vengerskoj literatury* (A Magyar irodalom könyvtára) c. sorozat folytatásának tekinthetjük.

A *Bibliotheca Hungarica* elindítását *Szilágyi Ákos* kezdeményezte. *Kiss Ilona* igazgató a sorozat sikerének zálogát a kiadó és a kiváló könyvtervező *Sergej Miturič*ben látta. Együtt dolgozták ki a sorozat tematikáját is, amelyről *Kiss Ilona* így nyilatkozott: „... csak olyan művek jöhetnek szóba, amelyek interferenciába léphetnek az orosz intellektuális irodalom főáramával”.

Lássuk, akkor, hogy milyen könyvek jelentek meg eddig a „*Tri kvadrata*” (Három négyszög) kiadásában:

Kertész Imre: Ázyk v izgnanii stat'i i esse Imre Kertes. [sost. Vâèeslav Sereda, perez. Elena Malyhina, Vâèeslav Sereda]. – Moskva : Tri kvadrata, 2004. 204 p. (Bibliotheca Hungarica)

Címfordítás: A száműzött nyelv

Kertész Imrének a XX. század két totalitárius rendszeréről, a náciizmusról és a kommunizmusról írt cikkei, esszéi kerültek be a könyvbe, továbbá az irodalmi Nobel-díj átvételekor mondott beszéde. Az előszót *Kertész Imre* írta.

Hamvas Béla: Scientia Sacra. – [perez. Ūrij Gusev]. – Moskva : Tri kvadrata, 2004. 363 p. (Bibliotheca Hungarica)

„*Hamvas Béla* unikális jelenség – írta a szerzőről fordítója, *Ūrij Gusev* –, mert hihetetlen emberi erudícióval rendelkezett. Ismerte az ősi és a modern világ művészeti kultúráját és filozófiáját, s olyan gazdag szellemi örökséget hagyott maga után, amely át-

fogja az emberi történelmet. Tudása az ősi civilizációkról, az emberiség „aranykoráról” egyedülálló.”

Bibó István: O smysle evropeiskogo razvitiâ i drugie raboty. – [red. Koll. I. Bibo, perev. N. Nag' i T. Lendel]. – Moskva : Tri kvadrata, 2004. 477 p. (Bibliotheca Hungarica)

Címford.: Az európai fejlődés értelme és más munkák

A könyv Bibó István munkáinak első orosz nyelvű kiadása. A jogász, politológus, publicista Bibót egyik fordítója, Váček Slav Sedera mutatja be az orosz olvasóknak a könyvhöz írott bevezetőjében. A kötet Bibó munkáinak válogatott bibliográfiájával zárul.

Nádas Péter: Treningi svobody. Izbrannye esse Peter Nadaš. [red. Váček Slav Sedera, perev. Űrij Gusev] – Moskva : Tri kvadrata, 2004. 303 s. (Bibliotheca Hungarica)

Címford.: A szabadság tréningjei /gyakorlatai
A könyvben közölt esszék több orosz fordító munkáját dicsérik. Nádas mint Kossuth-díjast és más nemzetközi díjak tulajdonosát mutatják be, aki a rendszerváltáskor publicisztikai esszéket is írt.

Nádas Péter: Konec semejnogo rimana. [perev. Elena Malyhina] – Moskva : Tri kvadrata, 2004. 175 p.

A „Tri kvadrata” könyvkiadó a „Bibliotheca Hungarica” c. sorozaton kívül jelentette meg Nádas „Egy családregény vége” c. művét. A regényhez Boris Dubin írta a bevezetőt.

Bodor Ádám: Zona Sinistra. [perev. P. Guseva] . – Moskva : Ázyski slavânskoj kul'tury, 2004. – 160 s.

Eredeti cím: Sinistra körzet.

A könyv hátsó borítóján szerepel: „A szerző Sinistrának (borzalomnak) nevezi azt a szegletet, ahol Románia, Magyarország és Ukrajna határai találkoznak. A Sinistra körzet szimbóluma annak a

bukott világnak, amelyben az emberek annyira kiszolgáltatottak voltak, hogy elveszthették emberi mivoltukat is.”

Kertész Imre: Bez sud'by : roman [perev. ?. Guseva]. – Moskva : Tekst, 2004. 302 p.

A moszkvai „Tekst” (Szöveg) kiadó jelentette meg ki Kertész Imre Nobel-díjas magyar író könyvét, a Sorstalanságot. Miroskin Andrej a Knižnoe obozrenie c. könyves folyóirat novemberi számában mutatta be a könyvet az orosz olvasóközönségnek.

Esterházy Péter: Malaâ vengerskaâ pornografiâ ; [perev. Oksana Ákimenko] – St. Peterburg : Symposium, 2004. – 334 p.

Eredeti cím: Kis magyar pornográfia

A szentpétervári Symposium kiadó előtt nem ismeretlen Esterházy neve, hiszen ők adták ki 2002-ben a Termelési regényt is Viktor Popirov fordításában. Esterházy neve talán a legismertebb magyar írónev a mai Oroszországban. A regényt Mariâ Muraeva ismertette a „Knižnoe obozrenie-ben: „Ez a könyv az elmúlt szocialista rendszerről és a tőle való búcsúzásról szól, sajátos írói humorral fűszerezve. Esterházy olyan történeteket mond el, amelyek anekdotaként hatnak ránk, pedig nemrég még mi is e történetek részesei voltunk.”

Érdemes elgondolkozni Kiss Ilona igazgatónő szavain, aki szerint most ...” a legsürgősebb teendők egy új műfordító-gárda kinevelése...” mert „... a legújabb magyar irodalom bemutatásához elengedhetetlenek azok a fiatalok, akik szemléletükben is azonosulni tudnak ezekkel a művekkel.” Pl. műfordító-pályázatokat kellene hirdetni és fordítói műhelyekre lenne szükség.

A felsorolt könyvek Kiss Ilonának köszönhetően már az OSZK állományában vannak.

Hargitai Gáborné

Könyvek Bauer Ervinről (1890-1938)

Az Országos Széchényi könyvtár hungarika állománya nemrégiben három olyan könyvvel gyarapodott, melyek Bauer Ervin, az Oroszországban tevékenykedő, és 1938-ban a sztálini terror áldozatává vált, magát az emigrációban is mindig magyarnak valló, orvosbiológus életét és tudományos munkáját mutatják be, s olyan új adatokkal is szolgálnak, amelyek más megvilágításba helyezik a róla szóló eddigi ismereteket (pl. halálának pontos, az eddig ismerttől eltérő időpontját).

A könyvek Müller Miklós, a New-York-i Rockefeller Egyetem emeritus biológia professzora révén kerültek hozzánk. Müller professzor, aki tavaly egy évet töltött nálunk a Collegium Budapest vendégkutatójaként, egyik kutatásai témája a magyar biológia története, s ennek kapcsán már a hatvanas években megismerkedett Bauer munkásságával, sőt, le is fordította Bauer főművét, az Elméleti biológiát.

Bauer Ervinről idehaza (a lexikon szócikkek ellenére) keveset tudunk: a műveltebbeknek talán beugrik, hogy ő volt Kaffka Margit második férje, Balázs Béla öccse. A Tanácsköztársaság bukása után emigrált, 1925-től a Szovjetunióban élt, 1937-ben egy koncepció perben letartóztatták, s halálra ítélték.

Bauer Ervin tudományos munkásságának fő célja egy alapelvekből következetesen levezett elméleti biológia megalkotása volt. Bár a biológia arculata mára megváltozott, Bauer munkássága mint a biológiatörténet kiemelkedő eseménye megőrizte jelentőségét.

Teoreticheskaá biologiá (Elméleti biológia) c. 1935-ben oroszul írt könyvét tekinthetjük munkássága fő művének, melyet elítélése után eltávolították a könyvtárakból is. Noha többen folytatták munkásságát, nevére nem volt szabad hivatkozni. Mivel a harmincas években elsősorban oroszul publikált, érett munkássága gyakorlatilag ismeretlen maradt

a Szovjetunió kivül. Neve az 1960-as években, a rehabilitálása után merült fel a feledésből, de tragikus életének és munkásságának sok részlete azonban homályban maradt. Bauerről először munkatársa, Boris Petroviè Tokin írt „Az elméleti biológia és Bauer Ervin munkássága” című 1964-ben kiadott könyvében. A kötet nálunk Müller Miklós fordításában jelent meg az Akadémia Kiadó gondozásában. Ugyancsak az Akadémia Kiadó adta ki Müller Miklós fordításában az Elméleti biológiát 1967-ben.

Az Orosz Tudományos Akadémiához tartozó Biofizikai Kutató Intézet Bauer születésének századik évfordulója kapcsán össz-szövetségi szimpóziumot rendezett, melyen több mint 100 kutató-biológus, filozófus, fizikus és tudománytörténész vett részt. Bauer elméleti biológiáját a mai napig is nagy érdeklődés kíséri, ahogy ezt a szimpóziumon elhangzott előadások is mutatták. Az előadások szövege 1993-ban jelent meg *Ervin Bauer i teoriteškaá biologiá : K 100-letü so dná rozdeniá (Bauer Ervin és az elméleti biológia: születése 100-ik évfordulója alkalmából)* címmel.

Az „Elméleti biológia”-t 2002-ben a szentpétervári Rostok kiadó is megjelentette a tudós születésének 110-ik évfordulójára. A könyv előszavát a szerkesztők, Mihail Bauer és Űrij Golikov írták, akik torzítások nélkül kísérleték meg bemutatni Bauer munkásságát.

Bauer idősebbik fia, Mihail 2003-ban adta ki önéletrajzi írását *Vospominaniá obyknovenogo čeloveka (Egy átlagember visszaemlékezései)*, melyben eddig ismeretlen adatokkal szolgál a család életéről és szülei halálának körülményeiről.

A könyvet Müller Miklós közvetítésével, Bauer Ervin unokája, Svetlana küldte el az Országos Széchényi Könyvtárnak.

Müller Miklós ismertetésének felhasználásával: Hargitai Gáborné